

Утешение в болести и скърби

(Светоотечески слова и съвети)

Утешение в болести и скърби: (Светоотечески слова и съвети)

Издава се с благословието на славянобългарския манастир "Св. Вмчк Георги Зограф", Света Гора, Атон.

Утешение в болести	1
Утешителни думи към болния	1
Как да се държим, когато боледуваме, и как да се отнасяме към боледуващите?	1
Начинът, по който да посещаваме и утешаваме болния	8
Благодатната изцелителка	9
Утешение в скърби	11
Молитви във време на скръб	30

Утешение в болести

Който претърпи докрай, ще бъде спасен (Мат. 10:22).

Дръж в мисълта си това, че когато бедата вече е дошла, ти не можеш да я захвърлиш подобно на тясна дреха, но ще трябва да я претърпиш. По християнски ли ще я претърпиш или не, все пак това е неизбежно; така че по-добре е да претърпиш по християнски. Роптаенето не избавя от бедата, но я прави още по-тежка, а смирената покорност пред определенията на Божия Промисъл и благудушнето отнемат тежестта от бедите. Осъзнай себе си като заслужаващ не само такава беда, и че ако Господ би поискал да постъпи с теб според всяка правда, такава беда ли би следвало да ти изпрати? Повече от всичко се моли - и милостивият Господ ще ти даде сила на духа, при която, докато другите се удивляват на твоите бедни, на теб ще ти се струва, че сякаш нищо не търпиш.

(Св. Теофан Затворник)

Ако човек понася връхлитащите го изпитания с благодарност към Бога, тогава те ще му помагат при постигане на вечното спасение.

(Св. Теофан Затворник)

Да благодариш сред бедите е по-голяма заслуга, отколкото да даваш милостиня.

(Св. Димитрий Ростовски)

Утешителни думи към болния

Как да се държим, когато боледуваме, и как да се отнасяме към боледуващите?

“Здравето е дар Божий - казва преподобният Серафим Саровски, - но този дар невинаги бива полезен: както и всяко страдание, болестта има силата да ни очисти от душевната сквернота, да изглажда греховете, да смирява и смекчава нашата душа, да ни заставя да се опомним, да осъзнаем немоцта си и да си спомним за Бога. Затова болестите са нужни и на нас, и на нашите деца.”

Трябва да благодарим на Господа за болестите и изкушенията, защото в тях ние биваме изпитани в любовта към Господа, приближаваме се към Него, а в това е същинската цел на живота на християнина - да върви към Христа, нашия Спасител.

Болестта е кръст, благо иго, което води към вечното блаженство. Затова бъдете благудушни сред вълненията, предайте себе си на Божията воля, с радост и благодарност претърпявайте болестта, като знаете, че чрез телесните страдания се изцелява душата.

Утеха в болестите и скърбите трябва да търсим в Исуса Христа: иначе напразно ще търсим утешение.

Подвигът на този, който боледува и благудари е велик пред Бога и е равен на подвига на предалия се на пустиннически живот. Когато си болен, благудари на Господа, Който ти е дарил най-краткия път към спасение.

Случва се болестта да дойде, за да пробуди заспалата душа.

Не е възможно, когато вървим по пътя на правдата, да не ни сполети скръб, тялото да не изнемогне в страданията и трудовете и да си остане неизменено - стига само да възлюбим да живеем в добродетелта.

Както лекарството принася полза на тялото, така и болестта - на душата.

Болестта не е нещастие, а поучение и Божие посещение; когато преподобният Серафим боледуваше, бе посетен от Божията Майка; и ние, ако смирено търпим болестта, биваме посещавани от небесните сили.

Болестта избавя от много душевни страсти; апостол Павел казва: *макар външният ни човек и да тлее, но вътрешният от ден на ден се подновява* (2 Кор. 4:16).

Болестите се допускат до нас понякога заради греховете, а понякога - по Божията благодат, за да получим чрез тях вечното блаженство на небето.

Болестта - ето училището по смирение, ето къде виждаш, че си нищожен и гол, и спял.

А когато те безпокоят несгоди или болестни страдания, или нещо подобно, тогава се старай да не изпускаш от паметта си думите на Свещеното Писание: *През много скърби трябва да влезем в Царството Небесно.*

(Преп. Амвросий Оптински)

Когато сме в болест, преди всичко друго трябва да побързаме да се очистим от греховете в таинството покаяние и да се примирим с Бога в съвестта си.

(Св. Теофан Затворник)

Нашите болести в по-голямата си част произхождат от греховете, затова най-доброто средство да се предпазим и изцелим от тях се състои в това да не грешим.

Велик подвиг е търпеливото понасяне на болестите и дори и намирайки се сред тях, да възнасяш благодарствени песни към Бога.

С Бога ни сближават скръбта, притесненията, болестта, трудовете. Не роптай срещу тях и не се бой от тях.

Болестта, макар и да измъчва плътта ти, спасява твоя дух.

(Св. Тихон Задонски)

Всички най-тежки скърби и нещастия се понасят от хората по-леко, отколкото тежките телесни недъзи. Безспорният познавач в делото на терзаенето и измъчването на хората - сатаната - засвидетелства пред лицето на Самия Бог, че телесните болести са по-непоносими от всички други нещастия и че човек, мъжествено и безропотно претърпяващ други бедствия, може да отпадне в търпението си и да се поклати в предаността си към Бога, когато бъде сполетян от тежка болест.

Ако си претърпял много тук, няма да търпиш вечни мъки на другия свят, а напротив - ще се наслаждаваш на такова блаженство, пред което сегашното щастие е нищо.

Който няма утеха тук и понася това търпеливо, той несъмнено може да се надява, че там, в бъдещия живот, ще получи голяма и неизказана утеха.

(Преп. Амвросий Оптински)

Един старец наставлявал така своя заболял приятел: "Трябва по-често да се молим: "Господи! Дай ми тук търпение, а там - опрощение!"

Господ затова и изпраща болестите, за да напомнят за смъртта, и от помненето да се премине към това боледуваният да се заеме накрая и с подготовката за смъртта.

Случва се, че Бог посредством болестта предпазва някои хора от беда, която не би ги подминала, ако те бяха здрави.

Който с благодарност носи телесните недъзи и претърпява скърбите на различни болести, той не е далече от безстрастието, понеже с радост очаква смъртта - като причина за влизането във вечния живот.

(Блаж. Диадок)

Човек не може търпеливо да понася скърбите, ако не държи в ума си смъртния си изход (край), безкрайните мъки и радостта в Царството Небесно.

Много болести Господ изцелява посредством лекарите или с други средства. Но има болести, на чието излекуване Господ налага възбрана, когато вижда, че болестта е по-нужна за спасението, отколкото здравето.

Болестта за човека е всъщност милост Божия. И ако християнинът благодушно търпи своето болестно състояние и го приема като изпратено от Бога заради душевната му полза, то той върви по прекия път към рая. При леглото на болестта е вършитба: колкото повече са ударите, толкова повече зърна ще изпаднат навън и толкова по-богат ще е урожаят. След това трябва зърното да мине под воденичния камък, брашното да бъде направено на тесто и да възкисне, после - във вид на хляб - да бъде сложено в пещта, и накрая - на Божията трапеза.

(Св. Теофан Затворник)

Но здравето и болестта са в Божиите ръце, различните промишления са средства за спасение, когато от едното или от другото се ползват в духа на вярата. Но те водят и до гибел, ако се отнасяме към тях своеволно.

Всеблагият Господ допуска до човека в този живот различни скърби и притеснения, болести и пр. и всичко това е, за да очисти душата от греховете и да я всели във вечния живот.

Когато болестта ни мъчи, ние не бива да скърбим, че поради болката и раните не можем да пеем псалми с устата си. Защото страданията и раните служат за изстребването на похотите; а и постът, и земните поклони са ни предписани за побеждаване на страстите. И ако и болестите изкореняват тези страсти, то няма за какво да се грижим.

Наистина чрез телесните болести душата се приближава към Бога.

(Св. Григорий Богослов)

Ако бъдеш сполетян от болест, не унивай и не отпадай духом, но благодари на Бога, защото Той е промислил да ти направи добро чрез тази болест.

(Авва Исаия)

Един старец често страдал от болест. Случило му се в продължение на една година да не боледува; той много скърбял поради това и плачел, казвайки: "Изостави ме моят Господ и не ме посещава!"

(Древен патерик)

Дяволът напада по-силно тежко болните, понеже знае, че има малко време.

Когато си тежко болен, се погрижи най-напред за очистването на съвестта си и за спокойствието на душата си.

Благодарете на Бога, защото сте на добрия път: вашата болест е велик Божий дар; денем и нощем възнасяйте хвала и благодарение - и душата Ви ще бъде спасена.

(Старецът Арсений Атонски)

Ако си болен и беден - не се оплаквай и не роптай срещу съдбата си, срещу Бога и човеците, не завиждай на чуждото щастие, пази се от уничието и особено от отчаянието, покори се всецяло на Божия Промисъл.

Болестите ни примиряват с Бога и ни въвеждат отново в Неговата любов.

(Св. Иоан Кронщатски)

Размишлявайте за това, че всичко тукашно е преходно, а бъдещото е вечно.

Болният трябва да се утешава с четене на Божественото Писание и със страданията на Спасителя.

Господ приема търпението на болестта като заместващо поста и молитвата.

Когато си болен, не се принуждавай пряко силите си да ходиш на църква, а лежи под одеялото и извършвай Иисусовата молитва.

(Старецът Анатолий Оптински)

Нима не знаете, че и от болния Бог изисква духовни молитви?

(Св. Иулиания)

Когато си немощен, изпълнявай правилото си, както можеш, макар и с десет прекъсвания. Когато главата ти не е здрава, не прави земни поклони.

Главната причина за малодушието и ропота срещу Бога в дни на страдание у много хора са недостигът на вяра в Бога и на надежда в Неговия Божествен Промисъл. Истинският християнин вярва, че всичко, което се случва с нас, става по волята на Бога; че без Божията воля и косъм не пада от главите ни. Ако Бог му изпраща страдания и скърби, той вижда в това или изпратено му от Бога наказание за греховете му, или изпитание за неговата вяра и любов към Него; и поради това той не само не малодушества и не роптае срещу Бога, но смирявайки се под крепката Божия ръка, още и благодари за това, че Бог не го е забравил, че поради милосърдието Си Той е поискал да замени за него вечните скърби с временни; поразяван от скърбите, той говори заедно с праведния Давид: Добре ми е, (Господи), че пострадах (слав. - "задето си ме смирил"), та да се науча на Твоите наредби (Пс. 118:71).

Лекуването чрез хипноза трябва да бъде чуждо на християнската вяра: нито в Свещеното Писание, нито в отеческите учения не виждаме такова нещо. Употребяването на хипноза е дял от магьосничеството.

Който се лекува, надявайки се на Божията помощ, а не на лекарството или лекаря, той не погрешава.

Лекарите и лекарствата са ни дадени от Господа. Не бива да отхвърляме лечението.

(Св. Теофан Затворник)

Във време на болест всеки трябва да мисли и да говори така: "Кой знае? Може би чрез моя недъг за мен се отваря вратата към вечността?"

Когато дойде болест, трябва да се грижим за нейното излекуване.

Когато си болен, преди да пристъпиш към лекарите и лекарствата, се възползвай от молитвата и таинствата: от изповедта, причастието и елеосвещението.

Ако си болен, покани опитен лекар и употреби предписаните от него средства. За тази цел земята ражда толкова много благотворни растения. Ако ти поради гордост ги отхвърлиш, само ще ускориш смъртта си и ще станеш самоубиец.

Душевното богатство е в търпението.

При болест се учете на смирение, търпение, благодушие и благодарност към Бога.

(Св. Теофан Затворник)

Търпение означава всичко, каквото и да ни се случи, да понасяме с великодушие: в болестите да не се отчайваме, да не униваме излишно в нещастията, в бедността да не скърбим и да не роптаем срещу обидите.

В щастието човек трябва да се счита за Божий длъжник, а в нещастieto - да има Бога за свой длъжник.

А ако Ви смущава помисълът “Защо си позволяваш известно облекчение?”, Вие му отвръщайте: “Аз ли, грешницата, да поста? Заради греховете си, аз съм недостойна за това. Смирението превъзхожда поста.” И чай приемайте и сутрин, и вечер, и за всичко това се отплащайте със смирение и самоукоряване.

(Старецът Арсений Атонски)

А когато се уморите от безсъние, тогава вече не се безпокойте за правилото; в такъв случай то се отлага. Тялото се нуждае от почивка и подкрепление.

Колкото повече страдаме в този живот от болести, от гонения, от вражески сили или от бедност, толкова по-голяма награда ще наследим в бъдещия живот.

(Блаж. Иероним)

Освен молитва, вие имате нужда и от духовен събеседник, който да ви отвлича от скръбта и унинието.

Не скърби много за това, че не можеш да бъдеш в храма поради болест, а си спомни житието на Пимен Многоболезнени: как той не излизал от килията и дори не желал да оздравее.

Господ ти изпрати болестта не напразно и не толкова като наказание за предишни грехове, колкото от любов към тебе - за да те откъсне от греховния живот и да те постави на пътя на спасението. Благодарите за това на Бога, Който се грижи за теб.

(Игумен. Никон)

Въпреки това в ония часове, в които в църквата се извършва служба, е по-добре да не лежим, а да седнем на постелята, като се подпираме на стената, ако немощта ни надвива, и така да се молим умно и сърдечно, с пълно желание и с бодър дух.

(Св. Теофан Затворник)

След болест не е грешно да приемате храна и по-рано, ако ви се прииска, защото вие сте със слабо здраве, но не е нужно да криете това, защото това е обикновено нещо - някои дори нарочно вкусват храна пред хора, за да нямат те високо мнение за тях.

Не изоставяй молитвеното си домашно правило под предлог, че си болен или уморен, дори и за един ден - докато дишаш.

За немощните е позволено облекчаването на поста според църковното правило (Апост., 69 правило).

(Митр. Филарет Московски)

Човек, проникнат от надежда в Бога, гледа на нещата от по-висока гледна точка и си казва: “Сега аз мога да дам на хората добър пример на търпение и да бъда полезен за тях. Аз съм готов всичко да понеса, само и само да заслужи небето. Бог всичко устройва за мое добро.” Той говори заедно с пророка: Благ е Господ; Той е убежище в скръбен ден и познава ония, които се Нему надяват (Наум. 1:7).

Много ми е мъчно, задето вие сте така отпаднали. Търпете... Това е първата добродетел, която Вие сега трябва да изпълнявате. Втората е да благодарите на Бога, Който всичко устройва за наше благо. Третата - благодушествайте, като виждате тази милост на Небесния Отец към Вас. За страдалците това е добро. Ако претърпят с благодушие, без ропот и осъждане, и ще се причислят към мъченическия чин.

“Че си болна - пише отец Анатолий Оптински, - не е беда; за грешните хора това е очистиране. Както огънят очисти желязото от ръждата, така и болестта лекува душата.”

Случва се някои болни да употребяват по време на пост блажна храна като лекарство и после да принасят покаяние за това, че поради болестта са нарушили правилата на светата Църква за поста. Но всеки трябва да внимава и да действа според своята съвест и съзнание... По-добре от постната храна избирайте за себе си по-питателна и лесно смилаема за Вашия стомах храна.

Казваш, че си немощна и нездрава? В такъв случай си позволи известно снизхождение и почивка, а когато се чувстваш здрава, тогава можеш и да постиш, и да постоиш на молитва

(Архим. Варсануфий, от Александро-Свирския манастир)

Дори понякога и да изпаднете в малодушие, докато сте болни, не се отчайвайте, а прибегнете към покаянието, защото Господ допуска това за смирение.

Понякога при болест ни напада изкушение. Преподобният Симеон Нови Богослов казва: “Душата не може да се освободи от изкушението по друг начин, освен чрез призоваването на Исуса Христа и прибягването към духовния отец.”

Не скърбете, ако понякога поради болест не можете да изпълните молитвеното си правило, и благодарете на Бога за болестта, защото тя е същото, каквото е молитвата - ако търпим без ропот и с благодарност.

(Старецът Арсений Атонски)

По време на постите болният трябва да пости в сряда и петък, а в останалите дни му се разрешава да приема блажна храна, освен - месо.

Когато сме в болест, трябва преди лекарите да потърсим отците.

(Св. Варсануфий Велики)

Да покажеш на лекаря телесните си страдания не е грях, а смирение.

(Св. Варсануфий Велики)

Ако си сполетян от дълговременна болест и имаш някакво утешение от тези, които ти служат, то погледни ония, които отвътре търпят скръб и мъка, отвън са покрити с рани, и си нямат никого, който да им помогне, да ги нахрани, да ги напои, да ги повдигне, да умие раните им - и те търпят...

(Св. Тихон Задонски)

Пази се, да не би ненавиждащият доброто да те увлече в неблагодарност или ропот, тогава ти всичко ще изгубиш.

(Св. Иоан Кронцатски)

Бъди кротък и търпелив особено при болест и при различни неприятни обстоятелства: защото тогава ние особено залитаме към раздражителността, бидейки изнежени от доволството, здравето, щастието и покой.

Търпи с благодарност към Божията воля всяка болест и немощ, всеки труд, всяка обида и неприятност, като казваш: “Да бъде Твоята воля”, и като знаеш, че Божията благодат води всичко към по-доброто за теб и че Господ лесно може да превърне всяка несгода в щастие и радост.

А ако човек роптае срещу болестите и скърбите, започне да търси виновник за тези скърби сред хората (“скалъпиха, направиха”), в бесовете или обстоятелствата, започне да се опитва с всички средства да ги избегне, врагът ще му помогне в това, ще му посочи мними виновници (началниците, взаимоотношенията, съседите и така нататък, и така нататък), ще породи в него враждебност и ненавист към тях, желание да отмъщава, да оскърбява и пр., а посредством това ще доведе душата на този човек до мрак, отчаяние, безнадеждност, до желание да замине за друго място, да се скрие даже под земята, само и само да не вижда, да не чува мнимите си врагове, докато в действителност той ще слуша и ще услажда истинския си смъртен враг - дявола, внушаващ му всичко това и желаещ да го погуби.

Господ от любов към нас ни изпраща - на всекиго според силите му - болести и скърби, но ни дава и търпение, за да направи и нас участници в Своите страдания; който тук не е страдал заради Христа, той ще бъде

измъчван от съвестта си в бъдещия век - та нали е било възможно да покаже своята любов към Христа чрез търпението на болестта и скърбите и не го е направил в старанието си да се предпази и избегне всички скърби... Не от гняв, не за наказание ни изпраща Господ болестите и скърбите, а от любов към нас - макар и не всички хора, и не винаги - да разбират това.

Болестите напомнят за смъртта и ние трябва да се готвим за нея.

Трябва да се спомене и това, че светите отци ни препоръчват да освещаваме приеманото лекарство: така, преподобният Варсануфий Велики препоръчал на един от своите ученици да приема лекарството си - розово масло - заедно със светена вода. Същият старец не ни съветва да се молим прекалено настойчиво за изцеление, когато сме болни, защото ние не знаем какво е полезно за нас.

Когато си в болест, моля те, ползвай се от лекарствата, защото мнозина се нуждаят от твоето здраве.

(Св. Теодор Студит)

Когато сме в болест, ние можем по съвет на лекаря да си разрешим и през поста за известно време да употребяваме блажна храна, но в такъв случай трябва да помним, че правим това по необходимост, а не за удоволствие и наслаждение.

Търпението на болестта с благодарност стои по-високо от другите подвизи пред Бога; чрез болестите се очистват греховете и ние се избавяме от страстите.

Ако ти се наложи да проявиш снизхождение към себе си поради болест, то това е нищо. А ако сториш същото под прелог, че си болен, това е лошо.

(Св. Теофан Затворник)

Страданията, ако озлобяват боледуващия, без да го преобразяват, без да предизвикват благотворна реакция (изправяне и благодарност) - са само двойно зло.

Ако не можеш да ходиш на църква поради болест, тогава не ходи; само не роптай.

Благодари на утешаващите те в болестта и на служещите ти в нея и се моли на Бога за тях, макар и докато лежиш. Търпението в болест Господ приема като заместващо поста и молитвата.

Оздравяващият от болест, особено от сериозна и опасна, трябва да чувства и да си казва: "Свише ми беше дадена отсрочка, за да се покая и да изправя живота си според Христовите заповеди."

Блажен е този, който търпи болести и скърби. Чрез тях се очистват греховете. Но ако, очиствани от Бога чрез болести и скърби, ние продължаваме да грешим, тогава трябва да се боим да не би да се изчерпи изливаното над нас милосърдие на Господа, Който жадува нашето покаяние.

Най-голямата благодарност към Бога за оздравяването ни от болест се състои в това да Му служим през останалото време на нашия живот, като изпълняваме Неговите заповеди.

Когато си в болест, не желай смъртта - това е грешно.

Болните нека да помнят, че им служат заради Бога, и нека да не измъчват служещите им братя с излишни изисквания. Впрочем, и такива трябва търпеливо да се понасят, защото посредством това човек си събира най-богатата награда.

Ако чуеш, че някой е болен, не се лени да го посетиш и да му послужиш с усърдие, ако при това за теб няма никаква душевна вреда.

Не забравяй да пишеш утешителни писма на онзи, който страда за Христовата вяра, или страда от болест, или се намира в тъмница или скръб.

Понасянето на несгодите от болния ще принесе много полза на душата.

Помагайте на Вашите болни близки, но не като мислите, че вършите добро, а от любов и състрадание.

Че сте се удостоили да послужите на болната, за това благодарете на Бога; но само не пряко силите си и не със загуба на собственото си здраве.

Не задържайте у себе си това, което можете да дадете за утеха на изнемогващите, нуждаещите се, скърбящите.

Трудете се за болния, стария и пр., но не искайте награда за своя труд.

Бъди готов да посетиш всеки човек, когато той се намира в страдания, затруднения и скърби.

Грижи се за болния с всяко търпение и усърдие, със сърдечно съпричастие, като утешаваш страдалеца с добри, ласкави, увещателни думи и с кратка молитва. Улавяй благоприятните минути, за да прочетеш на болния нещо божествено.

Който пренебрегва болните, той не вижда светлината; който отвръща лицето си от скърбящия, на този ще се помрачи денят му.

Не пренебрегвай гласа на страдащия.

Трябва да утешаваме болния с Божественото Писание и със страданието на Спасителя.

Когато видим болен, нека не започваме лукаво да си обясняваме причината за неговата болест, а да се постареем да го утешим.

Не трябва да отказваме помощ на болните от страх да не се заразим с тяхната болест.

Посещаването на лежащи на легло болни и на покосени от страданията на плътта избавя от беса на гордостта и блуда.

Начинът, по който да посещаваме и утешаваме болния

Ето с това писмо аз ще отида да посетя и утеша болната.

При посещаването на болните трябва да има разсъдливост.

Има тежко болни (след операция, много изнурени от болестта, с преуморена нервна система и т.н.), за които посещението е бreme и които страдат, когато се обръщат с въпроси, разпитвания и въобще с разговори към тях. Затова преди да посетим болния, е нужно предварително да узнаем от неговите близки дали на него ще му бъде приятно нашето посещение.

Посещавай болните, за да те посети Бог.

Еднаква награда получават болният и този, който му служи..

(Св. Пимен Многоболезнени)

Старай се да утешаваш болната не толкова с услуги, колкото с веселото си лице.

Макар и да е добро дело да се грижиш за болните и да ги посещаваш, но тук трябва да има разсъдливост; където се вреди на вашето душевно устройство, там и без вас делото ще се нареди добре.

Че сте се удостоили да послужите на болната, за това благодарете на Бога; но да не се възгордее сърцето ви поради това; да посещаваме болната е много добро дело и Божията заповед, и дългът на любовта го изискват, но само не пряко силите ни и не със загуба на собственото ни здраве.

Господ възпълва нашия недостиг от добри дела или с болести, или със скърби.

(Св. Димитрий Ростовски)

От всичко, което се случва в земния живот, единствено грехът трябва да опечалява християнина.

Който съгрешава, а не бива наказван тук, е най-нещастният човек.

(Св. Иоан Златоуст)

Болестите ни се причиняват от греха, те погасяват страстите и човек идва на себе си; и за онзи, който понася болестите с търпение и благодарност, те ще му се вменят като подвиг и дори още повече... Заедно с това е нужно да вярваме и да се надяваме, че ако на Господ Бог е угодно човек да изпита върху себе си болестта, то Той ще му подаде и сила да търпи.

(Преп. Серафим Саровски)

Благодатната изцелителка

Не напразно нашият земен живот се нарича долина на плача (Пс. 83:7): тук страдат и плачат грешниците, страдат и плачат и праведниците. За невярващите хора в това се крие неразрешима загадка, непостижима тайна; а за нас, просветените с Христовата вяра, тук няма никаква тайна, никаква загадка. Когато апостолите видяха слепородения и попитаха Господа: кой е съгрешил, тоя или родителите му, за да се роди слеп?, Господ Сърцеведецът им отговори: нито тоя е съгрешил, нито родителите му, но това биде, за да се явят делата Божии върху му (Иоан. 9:2, 3). И Той веднага извърши върху него Своето Божествено дело - изцели го. И така, не винаги скръбта и болестта се изпращат на човека заради греховете му: понякога скръбта и болестта са за слава Божия: за да се явят делата Божии върху скърбящия праведник. И Господ Бог, Който е дивен в Своите светиини, явява дивните Си дела чрез светиите Си, а най-вече чрез най-святата от святите - Пресветата Си Майка. Ето един поучителен разказ за изцеляването на болящ праведник.

Живеел преди време един благочестив клирик¹ на име Викентий. Той имал добрия обичай всеки път, когато влиза в църква или излиза от нея, да прекланя колене пред образа на Божията Майка и да казва: "Радвай се, Благодатна! Господ е с Тебе. Блажена е утробата Ти, носила Христа, и гърдите, от които е сукал Господ Бог, нашият Спасител!" Веднъж този благоговееен клирик заболял тежко: езикът му загнил и от силната болка той изгубил сваяст. Но едва дошъл на себе си, той произнесъл в ума си своята обичайна молитва и в същата минута видял до възглавницата на постелята си един прекрасен юноша: това бил неговият Ангел Хранител. Божият Ангел гледал болния със състрадание и молитвено зовял: "О, Госпожо премилостива! Ти знаеш благочестивия подвиг на този страдалец; знаеш неговото благоговение пред Тебе: всеки ден той Ти принася Архангелското приветствие... А ето, сега неговият език, привикнал да ублажава плода на Твоята утроба, е целият покрит с рани; изпаднал в безпаметство от болката, той произнася само безумни слова... О, премилостива Госпожо! Обърни Своя майчински взор към този страдалец и го пощади!" Така се молел Божият Ангел за болния и едва произнесъл молитвата си, когато пред тях се явила в небесна светлина Майката на Господа и след като изцелила болния, станала невидима... И болният станал от бедната си постеля, отишъл в църквата и започнал да пее на клироса заедно с другите клирици. Всички знаели за неговата тежка болест и били изумени от неговото внезапно изцеление и когато той разказал за своето видение, всички прославили Майката на Милосърдието, която изцелила своя раб. Това чудо е изобразено върху иконата на Божията Майка, наричана **Изцелителка**. Тази икона, прославена от сто и петдесет години насам с чудеса, се намира в Московския Алексеевски женски манастир. И досега болните идват с вяра при нея и според вярата си получават изцеление; а особено често я вземат благоговейните жители на столицата в своите домове, при леглото на някой болен, и премилосърдната Целителка на човешките недъзи изпраща на болните облекчение и на скърбящите благодатно утешение...

Много ли са сред нас, братя мои, тези щастливци, които биха могли да кажат за себе си, че са напълно здрави и телом, и духом? Много ли са тези, които не биха се оплакали от телесна болест; а що се отнася до душата - кой от нас не е болен? Всички - всички ние сме болни; ако не по тяло, то по душа: сърцето, умът, волята

---

¹Клирик - църковен певец или четец, или най-общо - служител в църквата.

са болни! Разликата е само в това, че телесната болест не винаги е по наша вина; понякога Господ допуска такава болест, за да се яви славата Божия върху страдащия праведник; докато за духовните болести, т.е. за нашите грехове, не е виновен никой, освен нас... Целият свят е една огромна болница и всеки грешник е тежко болен страдалец. А какво да кажем, когато някой нещастник въобще не вижда греховете си, въобще не мисли за тях? Това само показва, че болестта на неговата душа е твърде тежка и опасна, че той се намира, така да се каже, в духовно безпамятство. Само благодатната Божия сила може да изцели заразената от греха душа; но за това е нужно грешникът да дойде на себе си и да се опомни, за да види собственото си безпомощно положение и да въззове към Бога, просейки помилване, така както клирикът Викентий призоваваше Божията Майка. А да се опомниш - това означава да видиш греховете си, и когато човек види греховете си многобройни като морския пясък - това е началото на оздравяването на душата, както учат светите отци. Но как можем да видим греховете си, ако никога не поглеждаме в светлото огледало на Божиите заповеди, ако не се молим никога с молитвата на свети Ефрем Сирийски: Дай ми, Господи Царю, да виждам моите прегрешения? Как ще познаем собствената си духовна немощ, ако дори не се и опитваме да се борим с греховните си навици, ако не искаме да се самопринудим дори и към някоя малка добродетел? Клирикът Викентий всеки ден по няколко пъти прекланял колена пред образа на нашата Владичица Богородица, всеки ден ублажавал Присноблажената Божия Майка и тази негова добродетел привлякла към него милосърдието на Небесната Царица в многоскъръбния час на неговите телесни страдания. А ние - с какво ще привлечем към себе си Божието милосърдие, с какво ще заслужим състраданието на нашия Ангел Пазител - какво ще посочи той, нашият незаспиващ застъпник, пред Майката на всички скърбящи, пред Целителката на всички болящи, пред премилостивата Застъпница за всички каещи се грешници? Има ли у нас поне едно, каквото и да било, добро дело, поне една добродетел, приятна на Бога, на която биха погледнали милостиво Небесната Царица и Нейният Божествен Син, нашият Господ Исус Христос? Разбира се, на Него Самия не са Му нужни нашите добри дела, но на нас те са нужни, необходими, понеже са като животворен пластир върху раните на душата. Та не напразно светите отци наричат Божиите заповеди *животворящи*: започни само да ги изпълняваш, както трябва, без да умуваш излишно, без да се самопревъзнасяш, а единствено от любов към Господа, и тогава сам ще видиш, ще почувстваш със сърцето си, че душата ти се смирява, сърцето се очиства от страстите и се възгрява от любовта към Бога и ближния, че цялото ти същество се обновява от благодатта на Божия Дух, Животворящия. Такъв е законът на благодатния живот. И така, боледуваш ли телом, боледуваш ли душевно, ако искаш да се изцелиш от недъзите си - сам излез насреща на призоваващата те Божия благодат: не само проси в молитва, но и търси, и хлопай на вратите на Божието милосърдие чрез добрите си дела, а най-вече - чрез делата на милосърдието, проявявано към твоя ближен, и вярвай, че тези врати ще се отворят за теб и ти ще получиш желаното изцеление... Светата Църква ти предлага своите благодатни лечебни средства, а ти се постарай да се възползваш както трябва от тях; тя ще те освободи в тайнството Покаяние с властта, дадена ѝ от Христа, от твоите грехове, а ти се избави от врага си, като се простиш и примириш с него, и умий душата си със сълзите на покаянието; тя ще те нахрани в тайнството Причастие с безсмъртната храна - с Христовото Тяло и Кръв, а ти предочи ти себе си за тази небесна трапеза с пост и молитва, сам в името Христово нахрани гладния, напои жадния, облечи голия, утеши болния, посети затворения в тъмница; Светата Църква ще ти предложи за изцеление на телесните ти недъзи тайнството Елеосвещение, а ти сам намери случай да излекуваш скърбящата душа на безпомощното сираче, стани за него баща и майка, направи каквото можеш за него: та нали и докато лежиш на леглото на болестта, можеш - действително можеш - да вършиш дела на милосърдие към своя ближен, ако Господ те е благословил със земни блага! Само върши това смирено, в името на Божията заповед; прави го, ако това е възможно, тайно; ти сам търсиш милост у Бога - стори тогава милост на ближния си и Бог няма да ти откаже Своята милост. Ето какво означава да излезеш насреща на всеизцеляващата Божия благодат. И така, принуждавай се, брате мой, да вършиш добро - колкото можеш. Господ ще види твоя труд, ще погледне милостиво на смиреното усилие, с което ти се самопринуждаваш да вършиш добри дела в Неговото име, ще погледне милостиво на твоята духовна нищета и ако тялото ти боледува, или пък душата страда, Той ще те изцели със Своята благодат. Помни, че ако постъпваш така, тогава и твоят Ангел Пазител, и всички Божии светии, а най-вече премилостивата наша застъпница Пресвета Богородица няма да те оставят без своите молитви и застъпничество пред Господа Бога. Амин.

Утешение в скърби

Претърпете обидите, укорите, човешките несправедливости, носете един другиму теготите, като желаете чрез тях да възпълните недостига от духовни дела, но главното е, че трябва да съзнаваме себе си като достойни за всякакви оскърбления и скърби (“получаваме заслуженото според делата си” - Лук. 23:41).

Известно ви е, че в последните времена ще се спасяват чрез скърбите. Нима ние сме изключени от този закон? Не напразно светите отци са съветвали по-често (ежедневно и по много пъти) да си спомняме за смъртта, за съда, за неизбежността на това, че ще дадем отчет на Господа за всяка дума, дело, помисъл, за нашето лукавство, за привързаността към света, за тщеславието, за всичко тайно, известно само на Господа и на нашата съвест.

(Игум. Никон)

Няма друг път към Царството Божие, освен тесният, кръстният път, затова и вие трябва не да унинвате при болест или слабост, а по-скоро да се радвате духом, като се утешавате с мисълта, че Господ сега ви е станал по-близък, а в бъдеще и съвършено ще ви направи Свои деца, ако докрай Му останете верни и без ропот понесете всичко скърбно, което Той намери за нужно да ви изпрати. Трябва по-често да призоваваме Божието име, да заставаме пред Божието лице и да молим за търпение, когато стане твърде тежко. Като от отровна змия трябва да се пазим от ропота. Със своя ропот и противене неразумният разбойник не само увеличи мъките си, но и погина навеки, а със съзнанието, че получава заслуженото според своите дела, благоразумният разбойник облекчи страданията си и наследи Царството Божие.

Ако Господ има силата да ни запази и избави от всяка скръб, тогава защо праведникът трябва да търпи толкова много скърби? Такъв въпрос се заражда в душата, която не е утвърдена във вярата. Отговор ни дава Божественото Откровение. Словото Божие ни казва, че нашата скръб в ръцете на Божия Промисъл е лекарство за изцеляването и изправянето на плътоугодливата душа. Бог, Който желае всички да се спасят, допуска много изпитания и за праведните, защото в тези страдания душата се очиства от греха и се приготвя за вечния живот, *защото, който е пострадал по плът, престанал е да греша* (1 Петр. 4:1).

Свети апостол Павел пише: *Господ наказва, когато обича; бичува всеки син, когато приема. Ако търпите наказание, Бог постъпва с вас като със синове. Защото кой е той син, когато баща му не наказва?* (Евр. 12:6, 7). И нашият Господ Исус Христос ясно учи, че нашият живот не може да мине без изпитания: *В света скърби ще имате* (Иоан. 16:33) - казва Той. Тези изпитания съставят кръста, който всеки християнин трябва да поеме върху себе си в своя живот: *ако някой иска да върви след Мене, нека се отрече от себе си, да вземе кръста си и Ме последва* (Мат. 16:24).

В беседата си “За това, че Бог не е виновник за злото” свети Василий Велики казва: “Бог според особеното Си домостроителство ни предава на скърбите, като според мярата на вярата на всекиго изпраща и съответната мяра изпитания, т.е. телесна болест, телесни рани, недостиг в необходимото (за живеене), безчестене, загуба на имущество, загуба на близки. А всяко от тези бедствия Мъдрият и Благ Владика ни изпраща пак за наша полза. Богатството отнема от ония, които го използват по недобър начин, и с това унищожава оръдието на тяхната неправда. Болест изпраща на ония, за които е по-полезно да са със свързани членове, отколкото безпрепятствено да се втурват към греха. Смърт изпраща на ония, които са достигнали предела на живота, отначало положен в праведния съд на Бога, Който отдалече предвижда кое е полезното за всекиго от нас.”

Свети апостол Петър призовава: *но, доколкото участвувате в страданията на Христа, радвайте се, та, и кога се яви Неговата слава, да се възрадвате и развеселите... (Никой)... да се не срамува, а да прославя Бога за такава участ* (1 Петр. 4:13, 16). У свети апостол Павел четем: *Защото, както изобилват в нас Христовите страдания, тъй изобилва и нашата утеха чрез Христа* (2 Кор. 1:5).

Врагът на човешкия род - дяволът - много често изкушава християнина (при Божие допущение) с печал, скука, униние и малодушие, които често биват причина за страданията на човека.

Болестите ни спохождат поради греха; те погасяват страстите - и човек идва на себе си. И на този, който понася болестите с търпение и благодарност, те ще се вменят като подвиг и дори повече от това... Заедно с това трябва да вярваме и да се надяваме, че ако на Господ Бог бъде угодно човек да изпита върху себе си болестите, то пак Той ще му подаде и сила да търпи.

(Преп. Серафим Саровски)

Свсички усилия трябва да се стараем да постигнем това - да станем подобни на мъртвия и слепия при всички скърби, клевети, гонения и оскърбления. Така се спасиха всички праведници и наследиха вечното блаженство.

(Преп. Серафим Саровски)

Нужно е с всички средства да се стараем да запазим душевния мир и да не се смущаваме от оскърбленията, а да ги понасяме равнодушно - така, сякаш те не се отнасят до нас. Това упражнение може да въздвори тишината в сърцето ни и да го направи обител на Светия Дух.

(Преп. Серафим Саровски)

Ако ти знаеше каква радост очаква душата на праведния на небесата, тогава щеше да се решиш да понасяш скърбите, гоненията и клеветата във временния живот с благодарност. Ако и самата тази наша килия беше пълна с червеи, и ако те през целия ни временен живот гризяха плътта ни, то и тогава би следвало с пълно желание да се съгласим на това, само и само да не се лишим от онази небесна радост, която Бог е приготвил за ония, които Го обичат.

(Преп. Серафим Саровски)

В минутите на житейски изпитания лукавите помисли често предлагат на християнина да изостави трънливия път на кръстоносенето и да избере по-лекия път, като промени житейските обстоятелства. "Грехът, владеещ цялото мое същество - пише свети Игнатий Брянчанинов - не престава да ми натяква: "Слез от Кръста!" Горко ми! Слизам от него, като мисля да намеря правдата вън от кръста, и падам в страшно душевно бедствие: вълните на смущението ме поглъщат. Аз, слязъл от кръста, се озовавам без Христа. Кой ще ми помогне в бедствието? Моля се на Христа да ме възкачи отново на кръста...Както сам постъпвам, така съветвам да постъпват и моите братя."

Велика мъдрост и велик извор на утешение е да благодарим на Бога за всички земни скърби - като за изпратени ни от Божия Промисъл заради спасението на душите ни.

Ако човек претърпява сполитащите го изпитания с благодарност към Бога, те ще му спомагат при достигането на вечното спасение.

Нашето спасение е на Кръста, а именно - в кръстните страдания. Посредством неволните скърби и страдания ние се приковаваме към Христовия кръст и от него приемаме кръстната сила, очистираща ни, осветяваща ни и привличаща Божието благоволение.

(Св. Теофан Затворник)

Господ, Кръстоносещият, не може да бъде следван без кръста; и всички, които вървят след Него, непременно Го следват заедно с кръста. А какво е кръстът? Това е всеки вид неудобство, тежест и скръб, срещани по пътя на добросъвестното изпълнение на Господните заповеди в живота на християнина. Този кръст е така сраснат с християнина, че където е християнинът, там е и кръстът, а където няма кръст - там няма и християнин. Какво теготи и безпокои неговия дух и сърце в продължение на целия му живот върху истинския път към Господа? Най-напред, немощите на човешката природа: ограничеността на ума, вялостта на чувствата, пълчищата от страсти; на второ място: житейските несгоди, болестите, нещастията, притесненията; и трето: всичко, което нашият дълг ни вменява да понасяме заради служението ни на обществото, на ближните и сродниците ни...

Спасително носим кръста си тогава, когато, докато се борим със страстите и похотите посредством външните и вътрешните подвизи, благодушно понасяме житейските несгоди, търпеливо и добросъвестно изпълняваме възложените върху нас задължения - всеки в своята област. При тези условия носенето на житейския кръст ще ни доведе до вечния покой.

(Св. Теофан Затворник)

Житейските изпитания напомнят на човека за непостоянството на земното благополучие и временността на земния живот, който трябва да послужи като подготовка за вечния блажен живот в небесното Отечество.

(Св. Теофан Затворник)

Нещо греховно, направеното от нас, не сега, но преди, и изискващо съответното въздаяние - то именно идва във вид на изпитание. Милостта Божия е устроила така, за да подхвърли човека на очистителното страдание тук, във времето, и да го избави от наказанието във вечността.

С радост приемайте всяка неприятност - като лекарство, поднасяно от Самия Господ; на обкръжаващите ви гледайте като на Божие оръдие, действащо за ваше добро, и зад тях винаги съзирайте Божията ръка, оказваща ви благодеяния. И за всичко казвайте: "Слава на Тебе, Господи!" Но се старайте това да бъде не само върху езика и в мисълта ви, а и в чувството.

Неприятностите... трябва да понасяме благодушно и с благодарност към Господа, а не да ги отбягваме. Когато воинът срещне врага, няма трябва да избяга? Трябва да воюва... Несправедливости, клевети... Откъдето и да идват те, казвам Ви: не само проявявайте мъжество и се укрепявайте, но и се радвайте. Това означава, че делото на вашето спасение върви добре. Господ ни води към очищението, а врагът (на спасението) среща във вас силен противник. Но вие стойте твърдо в своето.

(Св. Теофан Затворник)

Бог не допуска да ни сполети изкушение, превишаващо силите ни. Майсторът почуква кристалния и стъклен съд леко, за да не го разбие, а на сребърния и меден съд нанася силни удари; така за немошните се допуска леко, а за силните - по-тежко изкушение.

(Св. Тихон Задонски)

Моли Бога не толкова да те избави от сегашните беди, но повече за това, да ти даде сили да ги понесеш.

(Св. Инокентий Московски)

Наказанието от Бога в този живот е знак, че в бъдещия живот ще получим от Него опрощение на нашите грехове.

Чрез страданията се очиства духът и на сърцето се дарява залогът на оправданието и спасението ни от Бога.

Този живот е временен, а бъдещият е безкраен. Да потърпим известно време, за да се радваме вечно.

Душата бива довеждана до духовното съвършенство посредством изкушенията и скърбите.

Дяволът причинява скръб на човека, за да падне в униние или да възроптае, но ако това не последва, изкусителят си отива посрамен. Цялото Свещено и светоотеческо Писание ни говори за необходимостта от скърби и всички богоносни отци ни убеждават в това според казаното: ако искаш да бъдеш съобщник на Христовата слава, трябва да бъдеш съобщник и на Неговите страдания.

Не трябва да се поддаваме на унинието и ропота заради своите болести и скърби, защото от Бога е установен закон, по-непокатим от небето и земята. Законът, че с много скърби подобава да влезем в Царството Божие. А ние в сегашното време сме навлезли в такъв период от живота на човечеството, в който се спасяват изключително чрез безропотното търпене на скърбите, съчетано с вяра в Бога и с надежда на Неговото

милосърдие. По други пътища сега не е способен да се спаси никой. За нашето време е останал само един-единствен път: търпението на скърбите. Преподобният Исаак Сирин пише: "Повече от всяка молитва и жертва са драгоценни пред Бога скърбите за Него и заради Него." А всяка скръб, която ние приемаме без ропот, с мисълта, че тя ни е дадена заради нашето спасение и очистване, всяка скръб при такова отношение към нея ни се вменява като скръб заради Господа, нашият личен кръст се преобразува в Христовия кръст и ние чрез него се спасяваме. Ако с Христос пострадаме, с Него ще се и прославим - казва апостол Павел. В минутите на скръб и униние е полезно да помним съвета на преподобния Исаак Сирин: "Дръж винаги в паметта си най-тежките скърби на скърбящите и страдащите (например на ония, които са в затворите, в изгнание и пр.), за да въздадеш дължимата благодарност за малките и нищо незначещи скърби, каквито намиращ у себе си, и за да бъдеш в състояние да ги претърпяваш с радост." В скърбите, понасяни с радост, с благодарност към Господа, Който ни спасява посредством страданията, се крие духовна радост, радостта на духовното възхождане от сила в сила.

Спохождащите ни скърби са най-разнообразни. Едни от тях идват от човеци, които клеветят, говорят зло, ласкателстват, въвеждат в заблуждение, съблазняват, оправдават, обиждат, ненавиждат, притесняват, бият, подхвърлят на гонение, с една дума - вършат онова зло, което човеците могат да сторят на човеци. Други скърби се причиняват от собственото ни тяло, когато то безчинства, воюва срещу духа, търси удобството, пада в различни недъзи и болести, подхвърля се на падения, удари и на другите разнообразни последствия от своята немощ. Други скърби идват отвън; такива са ухапването от куче, от отровни или месоядни зверове, така също и заразните епидемии, гладът, земетресенията, наводненията, студовете, зноят, старостта, нищетата, заточението и подобното на това. Скръби се нанасят и от злите духове, с които ние сме във война според думите на апостола: те наблюдават нашите думи и дела, а според тях заключават и за помислите, които, естествено, би трябвало да са подобни на думите и делата. Правилно е умозаклучението на демоните!

(Преп. Марк Подвижник)

Наше единствено задължение е да вярваме в правдата Божия и да знаем, че всичко скръбно, което ни постига против нашата воля, ни постига или поради любовта, или заради греховността, и че по тази причина ние трябва да понасяме изкушенията с търпение, без да ги отблъскваме, като им противодействаме, за да не би с това да прибавим нов грях към нашите грехове. Преди всичко ви умолявам, братя, да бъдете много внимателни към казаното, за да не би и ние, като се подхвърлим на изкушение за нашите думи, това да бъде напразно, и за да не би вие да предадете на забравта казаното, като го приемете без подобаващото усърдие. Забравата е дъщеря на сърдечната хладност (на унинието); а майка и на двете е неверието.

На Господ е благоугодно да търпим оскърбленията и да живеем в лишения и подвиг; дяволът пък иска противното на това. Ако ние се усладяваме от човешка похвала и от телесните утехи, от това става явно, че ние, като проявяваме непослушание към Господа, се скланяме към духа на сластолюбието. А ако не благоволим към похвалата от човеците и към телесното наслаждение, от това става явно, че ние се стремим към Бога, като сме възлюбili тесния път.

(Преп. Марк Подвижник)

Когато сме подхвърлени на нещастия, ние съгрешаваме единствено поради нашата нетърпеливост, понеже не искаме да понесем дори и най-малка скръб, не искаме да претърпим каквото и да било против нашата воля, тогава, когато Бог не допуска до нас скърби, които превишават силата ни. Ние не искаме да приемем със смирение нищо! По тази причина нещастията ни повалят: и колкото по-усилено се стараем да се избавим от тях, толкова повече те ни оплитат... Ако някой претърпи бедата с търпение и смирение, тя ще премине, без да му навреди. А ако се предаде на скръбта и смущението, ако започне да обвинява всички, ще обремени себе си с непоносима тежест и като удвои действието на бедата върху себе си, няма да получи от нея никаква полза, а ще получи вреда. Нещастията донасят голяма полза, тогава когато се понасят търпеливо, без смущение.

Който извърши нещо заради Бога, той непременно ще бъде постигнат от изкушение: защото всяко добро бива предшествано или последвано от изкушение. Дори вършеното заради Бога не може да е трайно, ако не се изпита чрез някоя беда.

Вярвай, че всичко, отнасящо се до нас, дори и най-малкото, се намира под Божия Промисъл - и така ще претърпяваш сполетелите те скърби без смущение.

Обвиняването на самите себе си, а не на когото и да било друго, когато ни се случи да търпим скърби, ни доставя велико благо, доставя ни дълбоко спокойствие и значително преуспяване. Толкова повече ние трябва да постъпваме така, понеже нищо не се извършва с нас без Божия Промисъл... Според наставлението на отците, ако с нас се случи нещо добро, ние трябва да казваме: "Това се случи според Божия промисъл." А ако се случи нещо лошо, трябва да казваме: "Това се случи заради нашите грехове."

Бог създаде тварите за блаженство и се утешава с тях. Как тогава има скърби? Скърбите, страданията, бедите са път към блаженството. Господ се утешава и със скърбящите, защото те вървят направо към блаженството. Блаженство посредством скърбите и страданията: такъв е Законът. Бог благоволи и към страдащите. И помага на страдащите не да се избавят, а да претърпяват. Избяването от страданията е изключение от общия закон.

(Св. Теофан Затворник)

Който претърпи докрай, ще бъде спасен (Мат. 10:22). А има ли какво да търпим? В това у никого няма недостиг. Полето на търпението у всекиго е широко: значи, и спасението ни е под ръка. Претърпи всичко докрай - и ще бъдеш спасен. Трябва обаче да умееш да търпиш, а иначе може и да изтърпиш, и пак да не получиш никаква полза.

Най-напред, пази светата вяра и води безукорен живот според вярата; всеки грях очистивай начаса с покаяние.

Второ, всичко, което се случва сега, приемай като от Божията ръка, като помниш постоянно, че без Божията воля нищо не става.

Трето, като вярваш, че всичко, идващо от нашия Господ, се изпраца от Него заради благополучието на нашите души, за всичко искрено благодари на Бога, благодари и за скърбите, и за утешението.

Четвърто, възлюби страданието заради голямата му спасителност и се научи да го жадуваш като питие - макар и горчиво, но целебно.

Пето, дръж в мисълта си това, че когато бедата вече е дошла, ти няма да я захвърлиш подобно на тясна дреха, а ще трябва да я претърпиш. По християнски ли ще я претърпиш или не, все пак неизбежно ще я претърпиш; така че, по-добре е да претърпиш по християнски. Роптаенето не избавя от бедата, а само я прави още по-тежка, а смирената покорност пред определенията на Божия Промисъл и благодушното отнемат тежестта от бедите.

Шесто, осъзнай себе си като заслужаващ още и то не такава беда, осъзнай, че ако Господ би поискал да постъпи с теб според всяка правда, то такава ли беда би следвало да ти изпрати?

Седмо, повече от всичко се моли - и милостивият Господ ще ти даде сила на духа, при която докато другите се удивяват на твоите беди, на теб ще ти се струва, че сякаш и нищо не търпиш.

(Св. Теофан Затворник "Мисли за всеки ден от годината")

Всички ли са благодарни на Бога и за всичко ли благодарят? Има дори и такива, които си позволяват да питат: "Защо Бог ни е създал? По-добре щеше да е, ако не съществувахме." Бог те е създал, за да блаженстваш вечно. Той ти е дал битието даром, даром те е снабдил и с всички средства за постигането на вечното блаженство; за теб е всичко - стига само да се потрудиш мъничко за това. Казваш: "Та при мен всичко е само страдания, бедност, болести, беди, нещастия." Е, и какво! - и това е в числото на средствата за придобиването на вечното блаженство: потърпи. Целият твой живот не може да бъде наречен и миг в сравнение с вечността. Дори и да ти се наложи да страдаш постоянно през целия си живот, и това ще е нищо в сравнение с вечността, а ти имаш още и минути на утешение. Не гледай към сегашното, а към онова, което се приготвя за теб в

бъдещото, и се погрижи да направиш себе си достоен за това - и тогава няма да забелязваш бедите. Всички те ще бъдат поглъщани от неусъмняващата се надежда във вечните утехи, и благодарността не ще замлъкне в твоите уста.

(Св. Теофан Затворник)

Наказанието само по себе си не изцелява човека от неговата греховност; човек може много силно да страда, но ако тези страдания, изпратени му за изпитание, пораждат в него злост и ожесточение, ако той не се смирява и не ги понася търпеливо, с покорност, благодарейки на Бога за изпратеното му единствено вярно средство, можещо да го доведе до блажените обители, а започне да разпалва в себе си гнева, раздражението, ненавистта към всички обкръжаващи го, произнасяйки думи на отчаяние, а може би дори и проклетия, срещу причините, предизвикващи тези страдания, само ще умножи своята греховност, като прибави към старите, неизкупени с тези страдания грехове, още един от най-ужасните грехове - противенето на Неговата свята воля.

Човек не може търпеливо да носи скърбите, ако не държи в ума си своя смъртен край, безкрайните мъчения и радостта в Царството Небесно.

Трябва с благодарност да търпим всички скърби и всяка обида от другите, без да помним никое зло. Да помним, че ни оскърбяват не братята, а бесовете: със своите внушения на всички нас причиняват вреда и душевна гибел. Те се стремят да ни отдалечат от Бога.

Когато се явят някакви неприятности, сплетни, и това се претърпява, по-добре е да мисля, че всичко това е поради моите грехове и за моя полза според Божията воля. Ще потърпя заради Господа, за да си спомни Той за мен в моето смирение. Но да мисля, че не си струва да обръщам внимание на това, че трябва да бъда над всичко това, над тези сплетни - този помисъл е светски, нехристиянски, в него има горделивост, а не християнско смирение, презрение, а не търпене заради Бога.

(Митр. Московски и Коломенски Макарий)

Блажен е този, който търпи скърби и болести. Чрез тях се очистват греховете. Но ако очиствани от Бога чрез скърбите и болестите, ние продължаваме да грешим, тогава трябва да се убоим да не би да се изчерпи явяването над нас милосърдие на Бога, Който жадува нашето покаяние.

Скърбите са необходими за всеки човек, както огънят - за храната.

Затова именно и светиите не изпълняват, не ни изпращат изпросваните (в молитва) земни блага, не ни избавят от бедите и страданията, за да се спаси посредством тези скърби душата.

Не бъди малодушен и не изоставяй Божия път поради вражеските козни или поради интриги, гонения или клевети.

Да носят кръста, т.е. скърбите, не е участ само и единствено на християните: носи ги и християнинът, и нехристиянинът, но разликата между тях е тази, че на първия те служат като лекарство и средство за наследяването на Небесното Царство, а за втория стават наказание, възмездие и причина за погибел. За първите кръстовете с времето стават все по-леки, все по-сладостни и накрая се превръщат във венци на вечната слава, а за вторите стават по-тежки и по-мъчителни, докато накрая те преминат там, където ще страдат вечно и безутешно.

Трябва да обучаваме себе си да понасяме по еднакъв начин сладкото и горчивото в живота. Да не се прелъстяваме от радостите, а от скърбите да не се угнетяваме, но за всичко да благодарим на Бога, защото в благополучието Господ ни подава средства да благотворим на нашите ближни, а в скръбта и лишението ни довежда до молитвата за нашите нужди, която е Негов дар.

Земните страдания и нещастия, когато са претърпявани със смирение, вяра и преданост към Божията воля, доставят голяма духовна полза. Искате да знаете каква? Тази, че в нас отслабва плътският човек - този най-

опасен враг на нашето спасение, тази, че у нас затихва привързаността към благата на света и неговите нечисти утехе и мислите ни се обръщат към небето и вечността; тази, че се приближаваме към Бога.

Често например в болестно състояние ние молим Бог да ни даде здраве, или в крайна бедност - достатъчно препитание, и въпреки това - не го получаваме. Причината за неизпълняването на молитвите ни се крие не в липсата на благост у Бога, а в нашата развратена природа, в това, че ние въобще не умеем да се ползваме от божествените дарове: ние повече искаме да употребим дара на здравето като средство и оръдие за житейските удоволствия, за изобретяването (на различни прищевки) и умножаването на разкоша, а съвсем не да го посветим на Господа и за полза на нашите ближни. Повече искаме да употребим даруваното ни имущество за удовлетворяването на различните ни капризи, а не като повод да прославим Бога и да помогнем на ближния. Поради това и нашите просби, като преследват цел, несъответстваща на предназначението на божествените дарове, са недостойни пред Бога и не заслужават никакво внимание от страна на Божеството.

Утесненията от Бога ...търпим и благодарим. Но ако разполагаме със средства да ги отстраним - и това е от Бога, и не е никакъв грях да се възползваме от тях и да се освободим от притесненията.

Скърбите принасят полза на душата: те очистват страстите, усилват смирението, изоставят греховете, укрепват характера, приобщават към Христовите страдания, напомнят за Бога.

Търпи, всичко ще премине; надявай се на Бога - ще те избави; моли се - Майката Божия ще ти помогне; трябва да търпим - с какво иначе ще се явим там?

Добродетелите се раждат обикновено от страданията и униженията; както пороците пък - от наслажденията и тщеславието.

За неумерената скръб заради греховете. Прекалената скръб заради греховете, която довежда до отчаянието, се отхвърля от учението на светите отци. Тази скръб трябва да съразтворяме с надеждата в Божието милосърдие; трябва едновременно да скърбим и да се надяваме: да скърбим, защото с нашите грехове прогневяваме Бога, отдалечаваме се от Бога, а да се надяваме - защото имаме всемогъщ Лекар за нашите грехове, Господ Иисус Христос, Който проля за нас Своята кръв.

Може ли монах да се излекува? От опита на мнозина се забелязва: към когото и от монасите да се прилепи някоя болест, колкото и да се старее, напълно няма да се излекува - все си остават болезнените пристъпи, смиряващи и обременяващи монаха. А от всичко това излиза, че болният монах може да се полекува, но за пълното си оздравяване следва да остави всяка житейска грижа.

За претърпяването на кражбите. Ти пишеш, че не е известно къде са изчезнали парите. За да избегнеш греха, по-правилно и по-добре е срещу никого да не мислиш (лошо), а да положиш в ума си, че това е изпитание и изкушение, изпратено ти заради някакъв грях. Подобни изкушения се изпращат заради непристойните ни мисли спрямо нашите ближни. За своя утеха помисляй, че изгубената сума ще ти се вмени като милостиня и благодеяние, и повече дори. Когато човек върши някакво благодеяние или оказва милост, това неволно, незабележимо бива окрадено от тщеславието, а при изгубването на някоя сума няма никакво място за тщеславието, то се отстранява от скръбното и неприятно чувство. Предавай се на Божията воля и ще се успокоиш.

През 1840 г. починала една девица и не я погребали, очаквайки пристигането на нейния духовник. Накрая, едва на осмия ден след смъртта ѝ, духовникът пристигнал и като се приготвил за служение, поискал да я погребат на следващия ден - вече девети след нейната смърт. По време на опелото лежащата в гроба се свестила и когато започнали да я разпитват какво се е случило с нея, тя отговорила, че действително умряла и видяла изпълнените с неизказана красота и радост райски селения. След това видяла страшните места на мъченията и тук, в числото на измъчваните, видяла майка си и сестра си. После чула глас: "Аз им изпратих скърби в техния земен живот за тяхно спасение; ако те бяха понесли всичко с търпение, смирение и благодарност, тогава заради претърпяването на кратковременната скръб и лишение щяха да се сподобят с вечната радост във видяните от теб блажени селения. Но със своя ропот те всичко погубиха."

(Преп. Амвросий Оптински)

Не трябва във време на изкушение нито да се смущаваме, нито да униваме, а е нужно да бъдем търпеливи в скърбите, да благодарим за тях и непрестанно със смирение да молим Бога да прояви милост към нашата немощ и да ни покрие, за Своя слава, от страшното изкушение.

Безутешно да скърбим, да плачем и да униваме над покойния ни родственик - това разкрива нашето неверие и липсата на надежда. Ако някой с благодарност и мъжествено понесе загубата на любимия човек, ще го нарекат любомъдър и великодушен и ще му бъдат простени много от предишните грехове.

За 80, за 100 години живот се обещава безконечното Царство, вечното блаженство. И така, чеда, не се предавайте на унието. Ние не ще намерим в целия свят нищо такова, което би могло да се сравни с небесните обители.

(Св. Антоний Велики)

Пишеш, че имаш утешение в скърбите, но нека самите скърби да ти бъдат утеха. Много свидетелства можеш да намериш от Свещените Писания и от отеческите учения, че скърбите са ни нужни и милост Божия е, когато те ни посещават, а това, че ние не ги приемаме като сладост, зависи от нашето малодушие и маловерие. Всички светии са намирали покой в кръста.

(Старецът Макарий Оптински)

Не само външните скърби, но и вътрешните - от духовете на злобата, със сигурност са по Божие допущение.

(Старецът Макарий Оптински)

Вашите страдания ще бъдат възнаградени с безконечното блаженство в бъдещия живот.

Когато достигнем до Страшния съд, тогава неизказана радост ще погълне всички скърби - сякаш че никога не сме и виждали скърби. Разбира се, тогава ще се натъжат ония, които тук са бягали от скърбите, увенчаващи там скърбящите; и всяка сълза, всяка душевна рана там ще възсия по-силно от скъпоценен елмаз. Всеобщата радост ще бъде толкова голяма, че ние, само гледайки ближните си, ще се утешаваме и ще се веселим. Така хубави ще бъдат там всички, които са страдали тук. А на теб все не ти се иска да поскърбиш, все ти се иска тук да се повеселиш.

В горестта на душата си понякога желаяш да умреш. Да умреш леко, лесно; но готов ли си за смъртта? Та нали след смъртта следва съд над целия ти живот (Евр. 9:27). Ти не си готов за смъртта и ако тя дойде при теб, ще затрепериш с цялото си тяло. Не хвърляй думите си на вятъра, не казвай: "По-добре да умра", а казвай си по-често: "Как да се приготвя за смъртта по християнски: с вяра, с добри дела и с великодушно понасяне на сполитащите ме беди и скърби; и как да посрещна смъртта без страх и мирно, непосрамващо - не като ужасен закон на природата, а като отеческия призив на Безсмъртния Небесен Отец, зоващ ме в страната на вечността."

Внимавай да не би реките на вътрешните скърби и бедствията да те откъснат от Господа Иисуса Христа, защото врагът по всякакъв начин се стреми да ни отдалечи от Господа: с тежестта на бедите, както при Иов, и особено с вътрешните притеснения и скърби, или пък - да ни прелъсти с удоволствията.

Всеки ден бъди готов за понасянето на всяка скръб с мисълта, че скърбите са избавление от многото дългове, и благодари за тях на Светия Бог.

(Старецът Симеон Благоговейни)

Известно е с пълна достоверност, че тесен и стеснен е пътят, който води във вечния живот, че по тази причина малцина вървят по него: и поради това ние трябва да претърпяваме всички нанасяни ни от дявола изкушения, с твърдост и постоянство заради надеждата, че ще получим благата, приготвени за нас на небето. Колкото и скърби да претърпим тук, какво значение има това в сравнение с обещаните ни бъдещи

блага, или с причастността ни на Утешителя, Всеблагия Дух, която още тук се дарува на достойните, или с освобождаването от тъмнината на порочните страсти, или с прощаването на многото наши дългове, т.е. греховете? Сегашните временни страдания са нищо в сравнение с оная слава, която ще се яви в нас (Рим. 8:18). И затова ние сме длъжни да понасяме мъжествено всичко заради Господа подобно на храбри воители, без да се отказваме дори и да умрем за нашия Цар. А защо не бяхме подхвърляни на такива страдания, на каквито се подхвърляме сега, тогава, когато живеехме още в света и се занимавахме с неговите дела? Защо сега, когато встъпихме в служение на Бога, претърпяваме многообразни изкушения? Очевидно: заради Христа ни се причиняват тези скърби от противника, който е изпълнен със завист към нас поради приготвените за нас блага: той се стреми да хвърли душите ни в нерадение и униение, за да не получим наградите, обещани за живота, прекаран в благоугаждане на Бога. Но ние се сражаваме заедно с Христа, и се разрушават всички коварства на врага срещу нас. Христос е нашият велик, непобедим Покровител и Закрилник. Да разсъдим, да се вгледаме внимателно: и Сам Той прекара земния Си живот, обсипван с хули, насмешки, преследван и гонен, и накрая бе наказан с позорна смърт върху Кръста.

Тези, които казват, че обичат Господа, нека докажат истинността на думите си не само с великодушното търпене на всички сполитащи ги скърби, но и като търпят с желание и с любов заради надеждата, възложена на Господа.

(Преп. Макарий Египетски)

Трябва да търпим не само постигащите ни скърби, но и себе си трябва да търпим.

Всички светии са страдали, понеже са вървели по пътя на Спасителя, Който страда - беше гонен, поруган, оклеветен и разпнат. И всички вървящи след Него неизбежно страдат. За да понасяме леко страданията, трябва да имаме твърда вяра, гореща любов към Господа, да не се привързваме към нищо земно, всецяло да се предадем на Божията воля.

Когато укоряват и ругаят - греховете снемат.

(Старецът Архип Глински)

От всичко, което се случва в земния живот, единствено грехът трябва да опечалява християнина.

В тежки изкушения трябва да викаш към Господа: "Да бъде Твоята воля! Помилуй, облекчи!"

Ако искаш да бъдеш истински християнин, имай и търпи лишения във всичко, защото нетърпящият лишение не е християнин.

Греховете се очистват от слъзното покаяние и търпението на обидите е в духа на незлобието. Затова не страни от обидите: не се лишавай от венци, не бягай от изцеляването на душата.

Врагът винаги се стреми да въоръжи срещу човека неговите домашни. Трябва да бъдем готови за това и да помним, че всичко това е по Божия воля и за очистване на нашите грехове.

Никога не трябва да униваш: съгрешил си - сега пък се покай и бъди мирен.

Говори добронамерено с тези, които те злословят, моли се за тези, които ти нанасят различни оскърбления, обиди, беди, гонения.

Търпейки обиди, да се радваме, а не да скърбим; да се радваме затова, че ни се дава благоприятен случай, прощавайки на своя ближен, да получим прошка на всички наши съгрешения. В това се състои познаването на истината.

Когато страстите се разбушуват, умът се помрачи и загуби самообладание пред големината на изкушенията, помислите започнат да нападнат с настойчивост и неистовство, тогава не само срещу блудните помисли, но и срещу помислите на гнева, скръбта, униението, отчаянието, с една дума - срещу всички греховни помисли, най-надеждното оръжие е молитвата, в която участва също и тялото.

Направи си поменик на всички, които са те ненавиждали и обиждали (живи и мъртви) и ежедневно ги споменавай в молитвите си.

Най-главното за нас е да се научим на търпение и смирение: със смирението ние ще победим всички врагове - бесовете; а с търпението - страстите, които воюват срещу душата и тялото.

Утешавай себе си с това, че не е възможно да се сподобиш с вечния покой, без да поскърбиш и да се поотрудиш тук.

Помнете, че ропотът и малодушието са също кръст; кръст, макар и също голготски, но кръст на отхвърления разбойник.

Ако от време на време съседите ви смущават с шум и викове, претърпете заради Господа, като си казвате: "Това Господ допуска заради моите грехове."

Във време на скръб започвайте молитвата си с благодарение.

Едно от стъпалата към съвършенството е безропотното и благодарно понасяне на всички скърби, възприемането им като средство за духовното усъвършенстване и за очистването на греховете.

При борбата с унието ни се дарува най-големият венец. Който не търпи борения и нападения, той е станал приятел на демоните.

Едно от свойствата на смирението е да приемаш униженията с удоволствие.

Ако сториш нещо добро някому, чакай скръбно изкушение заради това.

Страшно е да оставаме дълго без скърби. Застоялата вода се превръща в блато, а бурите и ветровете я освежават и способстват за нейната пригодност.

Когато бащата оставя сина си без наказание и му позволява да живее според своята си воля, от това се вижда, че той го е отхвърлил от себе си: така, когато и Бог оставя човека без наказание, това е знак за неговото изоставяне от Божията милост; и не друго нещо ще последва за такъв, освен търпението на вечния гняв Божий.

(Св. Тихон Задонски)

Който съгрешава, а не бива наказван тук, е най-нещастният човек.

(Св. Иоан Златоуст)

Правдата Божия изисква грешникът да бъде наказан за своите грехове. А ако е нужно грешникът непременно да бъде наказан, то по-добре за него е да бъде наказан тук и да претърпи с благодарност временното наказание, отколкото да се мъчи вечно в бъдещия век.

Посредством търпението ние укрепваме духовно, придобиваме сила на духа, мъжество... Трудно ли ти е? - обърни се с молитва към мъчениците, които са образци на търпението, и те ще ти помогнат да носиш кръста си до края.

Трябва да търпим и когато сме във вътрешни смущения, трябва да се примиряваме с положението; ако охкаш, ако се оплакваш - значи във вътрешното си духовно дело си все още много далеч от доброто устройство.

Ох, ох, ох! Сега настават жестоки времена: човешкият род изпада в изнемога, стълбовете силно се клатят, силите на подвижниците отслабват и те само с това и се спасяват - с това, че ги гонят и им причиняват скърби.

Религията ни позволява да имаме чувства и да оплакваме загубата на нашите приятели, но тя забранява извънмерната скръб.

Тежък живот... Единствено само покорството спрямо него, търпеливото носене на неговата тежест заедно със смиреното и всецяло предаване на себе си на Божията воля (дори и без други подвизи) е велик подвиг на вярата във Владиката на живота, на любовта към Него, на доверието и упованието. Търпи единствено с благодарност и покорство, и това ще стане за теб извор на неизказани блага и на радостта и вечното блаженство на небето.

(Из дневника на един монах)

Ако някой търпи бедите с радост, той ще приеме голяма слава на другия свят.

Да благодариш сред бедите е по-голяма заслуга, отколкото да даваш милостиня.

Желаещият да угоди на Бога не трябва да води спокоен и приятен живот.

Господ не оставя нашата душа нито в постоянен покой, нито в продължителна скръб.

Нужно е да претърпяваме бедствията не заради надеждата в бъдещите блага, а заради Самия Бог.

Четенето на книгата за Иов е полезно за всички и служи за утеха и в най-тежките и продължителни нещастия.

Молитвата, принесена в скръб, може би ще бъде чута по-бързо от Бога.

Скърбите помагат на светиите да бъдат кротки и смирени.

Че не умееш да търпиш скърбите и болестите - укори се за това, но не се отчайвай.

Ако потърпиш скърбите с благодарност, ще бъдеш възлюбена у Господа. А ако не се стърпиш и възроптаеш, но се покаеш - при все това, пак ще бъдеш Негова възлюбена.

Ние всички търсим лекия път, а бягаме от тесния, скръбния: как тогава да не благодарим на Господа, когато Той чрез нетърсените от нас скърби или болести устройва нашето спасение...Ти знаеш от писанията на отците, че търпението на случайно сполетелите ни болести превъзхожда подвижническото дело.

Господ възпълва нашия недостиг от добри дела или с болести, или със скърби.

Всички, искащи да се спасят, трябва да търпят не само уединението, нищетата, укорите, употребяването на суха храна, всяка оскъдност и притеснение, но и още много освен това.

С наказанията и бедствията, изпращани ни от Бога в сегашния живот, за нас немалко се облекчават бъдещите мъчения.

Знай, че не винаги нещастията, скърбите и горчилките се допускат до нас заради греховете. Понякога човеколюбивият Бог, обичайки Своя раб, нарочно го потапя в страдания, както златната руда се слага в огъня, за да го изпита подобно на злато - в горнило. *Господ Бог ви изкушава* - говореше Моисей на Израиля, - *за да узнае, обичате ли вие Господа, вашия Бог, от всичкото си сърце и от всичката си душа* (Втор. 13:3).

(Св. Димитрий Ростовски)

Търпи мъжествено всички изпращани ти от Бога скърби в този временен живот, за да се радваш вечно в бъдещия век; защото който не търпи тук скръбното, той не ще получи там радостното.

(Св. Димитрий Ростовски)

Който тук не е страдалец, той и сам може да чуе тези слова: *чедо, спомни си, че ти получи вече доброто си приживе* (Лук. 16:25).

Възведи очите на ума си към Небесните селения и огледай всички техни жители - не ще намериш нито един, който да не е дошъл тук по пътя на търпението.

(Св. Тихон Задонски)

Ние не ще търпим дълго, понеже сегашният живот е твърде кратък.

Бог не се радва заради никоя добродетел толкова, както когато някой падне в някаква скръб и търпеливо я понася с благодарност до края.

В Писанието не се споменава за бедния Лазар, той да е имал някаква добродетел: явно е само това, че той никога не роптаел срещу богаташа, а с благодарност носел бремето на своята нищета; и за това Лазар е приет в лоното на Авраам.

Всички светии са прекарвали живота си в скърби и притеснения, в страдание, търпение и гонение, само ти единствен ли искаш да си останеш без никакво страдание и мъка? Или само ти единствен искаш да бъдеш в числото на Божиите избраници, без същевременно нищо да претърпиш. Да не бъде това!

(Св. Димитрий Ростовски)

Ако опасност, бедствие, скръб разколебават твоето мъжество, изчерпват търпението ти, спомни си за Майката на Господа, която стоеше при Неговия кръст.

Подвигът на търпеливото понасяне на скърбите, обидите и хулите е по-висок от носенето на всякакви вериги и власеници.

(Схим. Зосима)

Който е недоволен от съдбата си, роптае срещу болестта си или срещу оня, който го е обидил, той нека знае, че се намира в духа на гордостта, който е отнел от него благодарността към Бога; но дори и да е така, не унивай, а се постарай да се уповаваш с твърдост на Господа и Го моли да ти даде духа на смирението; и когато при теб дойде смиреният Божий Дух, ти ще Го възлюбиш и ще бъдеш в покой, макар и да те сполетят скърби.

(Преп. Силуан Атонски)

За всичко следва да благодарим на Бога, дори и при неуспех. Защото ако не е била помощта свише, делото можеше да се развие и още по-зле.

Скърбите следва да търпим тайно, както и всеки подвиг. Тогава ние не се лишаваме от небесните награди. Само с духовния отец можеш да говориш за скърбите си, изпросвайки неговите съвети и молитви, за да понесеш търпеливо всяко изкушение.

Животът ни е даден не за да скърбим, а за да се радваме, и затова всеки трябва да се старае винаги да бъде весел; това освежава всички сили на човека: въображението, паметта, ума. А при унилото, мрачно и печално настроение всичко в душата е отпаднало, подтиснато, а само това и е нужно на дявола: той напада особено мрачно настроените, униващите и навъсените.

(Иеросхим. Николай)

За да се утешите в скръбта, четете или слушайте по-често акатиста за Христовите страдания, светото Евангелие - най-вече ония места, където са изобразени Христовите страдания. Псалтирът - петата катизма от Пс. 34 и шестата от Пс. 41, акатистът на Божията Майка "Радост на всички скърбящи".

В мигове на тежка скръб отправяйте взор към Разпятието на Господа.

Ние много оскърбяваме волята на Господа, когато поради сполитащите ни нещастия изпадаме в униние, ропот, отчаяние, печал, вкаменено безчувствие. Тези страсти са преддверието на огнената геена. В никой случай и при никакви обстоятелства не унивайте. Унинието е палач, който убива енергията, необходима за придобиването на Духа в сърцето. Унилият загубва молитвата и умира за подвига.

С какво се прославиха всички светии и получиха Небесното Царство? Със скърбите, изкушенията, подвизите. Едни изтърпяха тежки мъчения и изтезания и за това получиха мъченически венец; други се предаваха на подвизи в пустинята и заради това се сподобиха с Небесното Царство; и защо Бог би допуснал светиите да претърпяват толкова опасности, изкушения, скърби, ако беше възможно да се получи Небесното Царство без всичко това? Затова нека да не униваме, когато ни сполетят огорчения и скърби, а напротив - да се радваме, защото Господ се грижи за нас, като ни изпитва в скърбите и бедствията, както златото се изпитва в огъня.

Които тук Господ наказва заради греховете, тях ще помилва в бъдещия живот; които тук се покаят, там няма да страдат от разкаяние.

По всякакъв начин се приучвайте да се радвате повече, когато с вас се отнасят презрително, укоряват ви или дори ви обиждат, отколкото, когато ви ласкаят и показват одобрението си към вас. Това е най-надеждният път към смирението.

Упражняването в Свещеното Писание е полезно винаги, но най-вече - във време на скърби.

Когато някой се намира в беда, каквато и да е тя, нека да чете молебния канон на Божията Майка "Сполетян от много напасти...", и всички напасти ще си отидат безследно от него - за срам на ония, които го нападат.

Силните скърби са винаги признак на особена Божия благодат, само трябва да се търпи.

Скърбите са ни нужни, за да отмият от нас гордостта и останалите страсти. Трябва да ги претърпяваме, без да се оплакваме и без да се озлобяваме срещу обиждащите ни.

Голям подвиг е да претърпяваме оскърбленията от своите родственици.

Ние гледаме Кръста на Христа и почитаме Неговите страдания, а сами не искаме да понесем нито една обида.

Спасението не се състои само в невършенето на зло, но и в това сами мъжествено да претърпяваме злото.

(Св. Иоан Златоуст)

За голямата част от хората по отношение на греховете им самите им домашни биват техни врагове.

По време на скръб поставете Евангелието разгърнато на масата, и по-често поглеждайте в него.

За нетърпението принасяйте покаяние, а за отчаянието прибягвайте - като към лекарство - към Божието милосърдие.

През много скърби, беди и страдания достига праведникът до Небесното Царство.

Светите сили се отстраняват от нас във време на изкушение - или за изпитание, или за наказание на изкушавания.

Ако носиш кръста си, пази се от горделивата мисъл, че носиш кръст.

Свети Николай и свети Спиридон са бързи помощници и молитвеници за нас; на тях е дадена благодат да помагат на намиращите се в беди, дори и в най-безизходните положения.

Ако искаш да се избавиш от скръбта, не привързвай сърцето си към нищо и към никого. Скръбта се поражда от привързаността към видимите неща.

Гоненията и притесненията са полезни за нас, защото те укрепяват вярата.

Понасяй с благодарност всеки труд, мъжествено претърпявай всяко лишение, във всички свои изкушения осъждай самия себе си.

(Св. Исаак Сирин)

Нужно е по-често да мислим, че скърбите са необходими за вечното спасение.

Полза имат тези, които търпят изкушенията не с ропот, а с благодарност и мъжество.

В случай на скръб четете книгите на светите отци; не обвинявайте никого от тези, чрез които ви напада скръбта, защото те са Божие оръдие.

Свети Иоан Златоуст поставя търпението на скърбите по-високо от добродетелите, а на болестите - още по-високо и от скърбите, тяхното претърпяване е по-тежко от скърбите... За скърбите и болестите се дават по-светли венци, отколкото за добродетелите; а който е грешен, чрез тях се очиства от греховете.

Не трябва да отхвърляш справедливото или несправедливото изобличение, а да понесеш унижението от своите ближни.

Но без скърби и себе си не ще познаете, и от страстите няма да се очистите... Която и книга да разгърнете, навсякъде ни учат да тръпим скърбите.

“Благодаря на Бога за всичко!” - това изречение нанася смъртоносна рана на дявола и във всяка беда дава на този, който го казва, най-силното средство за неговото укрепване и утешаване. Никога не преставайте да го произнасяте особено когато сте в скърби, и учете и другите на това.

(Св. Иоан Златоуст)

Униинето е прекомерна скръб заради житейските ни загуби и неуспехи, скръб, стигаща до отчаяние в Божието милосърдие. Християните ли да скърбят за мирските, житейски загуби и неуспехи, когато те знаят, че всичко им се случва според определението на мъдрия Промисъл, според волята на Всеблагия Бог.

Който се бои от смърт, от скръб, заточение, бедност, той не може да бъде добър човек.

(Св. Епифаний Кипърски)

Ако някой не се оставя да бъде надвит от скръбта (особено за някой покойник), но с надежда в Бога носи бремето на мъката, за това търпение Бог му приготвя голяма награда.

(Св. Василий Велики)

С търпението си спасявайте душите си и не просто с търпението си, а и с всяко благодарение, молитва и смирение, като благославяте и песнословите Спасителя.

Колкото повече някой върши добри дела, толкова повече хора го оскърбяват, защото срещу него въстават множество зли духове и неправедни хора.

Посредством тъгата и сладта, копнежите и страховете, демоните привързват ума към чувственото.

(Св. авва Таласий)

Утесненията от Бога ...търпим и благодарим, но ако разполагаме със средства да ги отстраним - и това е от Бога, и не е никакъв грях да се възползваме от тях и да се освободим от притесненията.

(Св. Теофан Затворник)

Когато благодушествате, тогава се укорявайте и порицавайте себе си; а когато сте в скръб и в унииние, тогава се утешавайте с надеждата в Божието милосърдие - това именно означава духовна мъдрост.

Не винаги грее слънце - случва се и да вали; когато ви е весело на душата, тогава се радвайте и благодарете на Господа; а когато се струпат облаците, тогава душата е по-разположена към сърдечното съкрушаване - за всяко нещо си има време.

(Старецът Арсений Атонски)

Благодаренето на Бога във време на изкушение прогонва изкушението.

Посредством скърбите Господ възпитава човека за вечния живот.

Не бъди малодушен и не изоставяй Божия път поради вражеските козни: поради интриги, гонения или клевети.

Срещу униението, отчаянието и липсата на надежда в Божието милосърдие ни съветват да четем акатиста на Сладчайшия Иисус.

(Старецът Арсений Атонски)

Страданията, ако озлобяват човека или го принижават, без да го преобразяват, без да предизвикват благотворна реакция - изправяне и благодарност, са само двойно зло.

Не само да не роптаем срещу Бога, но да не роптаем и срещу ближния си, ни убеждава християнският нрав.

Преподобният Серафим Саровски нареждал да се поставя свещ зад престола за здравето и спасението на тези, които ни оскърбяват.

Когато се случи твърде много да униваме поради изкушенията и да роптаем срещу тях, възниква опасността да станем богоборци.

А когато те безпокоят несгоди или мъчителни страдания, или нещо подобно, тогава се старай да не изпускаш от паметта си думите на Свещеното Писание: *През много скърби трябва да влезем в Царството Небесно.*

Християнинът е временен гост, странник и пришълец на земята, който неизбежно е съпровождан от злобата и ненавистта на по-голямата част от обкръжаващите го. Страданията в неговия живот са също така неизбежни, както бяха и в живота на Спасителя.

В скърбите не е лошо да утоляваш своята печал посредством отслужването на молебени.

Плътта и светът винаги воюват срещу спасяващите се. Плътта се покорява чрез пост, а света ще трябва до края да прогонваме от себе си.

Когато ви е мъчно и тъжно на сърцето, четете акатиста на Покрова на Божията Майка и ще получите неизказано утешение в себе си.

Които тук, през своя живот, са плакали, били са гонени и от свои, и от чужди, и всичко са претърпявали безропотно заради Господа, там вечно се радват и се веселят заедно с Ангелите в Божието Царство.

Когато има скръб, тогава има и полза.

Дори и самата скука да се търпи заради Бога в уединението е велика придобивка за душата, която не се развлича с пожелаването на неподобаващи за нейното утешаване неща.

Когато се боим от порицанията, плашим се от униженията, не търпим оскърбленията, тогава още сме далече от следните добродетели - любовта и смирението.

Един от монасите попитал Арсений Велики: “Защо някои добри хора преди смъртта си биват подхвърлени на голяма скръб, причинена от някоя телесна болест?” “Затова - отговорил старецът, - за да можем, като се осолим тук като че със сол, да отидем там чисти.”

Когато християнинът е сполетян от страдания заради Христа и заради вярата, той не трябва да гледа на тях като на нещастие, а като на особена Божия милост към него. Разбира се, християнинът не може да отхвърли подобни страдания, както не подобава да отхвърляме и особените почести.

Нужно е да се знае, че добродетелта на търпението обикновено се упражнява в три насоки. Защото едно търпим от Бога, друго - от древния враг, и трето - от ближния си. От ближния си търпим преследвания, вреди и оскърбления, а от злия дух - изкушения; от Бога пък - вразумления. Но във всички тези насоки умът трябва бдително да се вглежда в себе си, за да не би заради обидите от страна на ближния да се увлече от желанието да отвърне на злото със зло; да не би заради вражеските изкушения да се поддаде на услаждането и на съгласяването с беззаконието; и за да не би заради вразумленията от Създателя да падне в ропот.

Ако те наставляват и ти отправят упреци, ти ги цени повече и от скъпоценен бисер; порицанията са безценно съкровище и ако ги отхвърляш, се отричаш от спасението си и отпадаш от Бога.

Милосърден е този, който не скърби за онова, което са му отнели и не разказва за загубата си.

Не скърби заради телесните недостатъци, защото смъртта напълно ще ти ги отнеме.

Домостроителството на Господа е такова, че онова, с което ни вредят, служи за наша полза.

Вярващият не трябва да риде подобно на езичниците за починалите.

Ние забравяме, че вечното блаженство ни се дава посредством злостраданията в този живот.

Размишлението за вечността ни дава устроението да приемаме всяко временно наказание, т.е. скръб, тъмница, изгнание, обиди, рани, унижения.

Не се плашете от бъдещето, не се товарете с излишна печал.

(Старецът Иоан Троицки)

Когато си в скръб, не желай смъртта - това е грешно.

Трябва да вярваме, че нищо няма да ни се случи без Божия Промисъл. Поради това никога не трябва да се предаваме нито на скръбта, нито на малодушието, а за всичко да благодарим на Господа.

На доброто се съпротивлява скръбта - поради завистта на дявола.

Всъщност целият живот на подвижника е постоянна борба с изкушенията, причинявани от собствените му страсти, от помислите, от дявола и от различните външни обстоятелства.

Дяволът напада по-силно ония, които търпеливо понасят скърбите.

(Св. Иоан Златоуст)

Да понасяш обидите е по-висока добродетел, отколкото да бъдеш праведен.

Не трябва да роптаем нито при недостиг в потребното, нито при умора от нашата работа.

Понеси обидите, без да влизаш в разни сплетни, без да се оплакваш; не считай себе си за обиден и не очаквай земна награда.

Забелязвам у теб униние, поради което ти приемаш себе си като недостойна за помощ и прошка, - да се мисли така е оскърбително за Божията любов. Никои грехове не могат да надделеят над Божията благодат и милосърдие, ако ние се каем за тях и молим за прошка. Ангелите плачат, когато ти униваш и се съмняваш в Божието милосърдие.

Помни: всички несгоди в живота и всичко скръбно е полезно и спасително за нас, а доволството и успехите, и утешенията, които не са от Господа, са вредни за нас. Затова не следва никога да униваме, а да приемаме с благодарност всичко, случващо се с нас, като от Божията ръка.

За Божиите избраници е отсъдено тук да изтърпят ада и да изпият чашата на геенските мъчения, за да блаженстват във вечността: “Ако не поживееш тук в ада - не ще влезеш и в рая.”

(Старец Иоан Троицки)

Страдащите, болните, скърбящите с покорност пред Бога, благодарящите и претърпяващите своя скръбен живот са равни на мъчениците, за които са приготвени такива блага и радости, в сравнение с които сегашните скърби са по-малки и от нула.

(Св. Теофан Затворник)

За да бъде носенето на кръста спасително, трябва да търпим всичко с благодарност: да не роптаем, да не завиждаме на другите и да не се предаваме на безсмислено скърбене. Към външните кръстове се отнасят: скърбите, бедите, нещастията, болестите, загубата на близки, неуспехи в службата, неблагоприятни външни отношения, оскърбленията, обидите, клеветите.

Да носим кръста си не със скръб, а с радост.

Тежко е да се търпи клеветата. Тя е кал, но - целебна кал. Търпете, ще дойде краят. Лекарят на душите ще снее този горчив пластир. И Господа клеветяха: “многоядец и винопиец”, “приятел на митари и грешници”, “бяс има”... Да бъдеш причастна на претърпените от Господа хули е велика сила! А хората и самите себе си зле познават, да не говорим пък за другите!

Отците учат, че в часовете на изкушение е по-добре да оставаме в килията, без да излизаме, и да безмълвстваме.

Знай, че на пожелалия и започналия да търси Бога, сатаната - нашият враг - по всякакъв начин се стреми да устройва всякакви препятствия: ту със зъл помисъл, ту го напада с униение и леност, ту го плаши с негодите, ту го примамва към прелестите на суетния свят, ту го безпокои чрез зли човеци или го връхлита с други беди, за да го отклони от спасителния път. От всичко това трябва да се пазиш с Божията помощ.

(Св. Тихон Задонски)

Да претърпиш нещо скръбно е също толкова полезно, както и да вършиш добри дела.

(Св. Иоан Златоуст)

У светиите плачът за временното не се счита за приятна на Бога жертва.

Вярващият разполага с огромно множество благотворни средства за своето изцеление, утешение и осветение. Изповедта, светото Причастие, богоявленската вода, просфората, антидорът, артосът, мощите на светиите, чудотворните икони, помазанието с осветен елей, кръстното знамение, четенето на Словото Божие, усърдната молитва, посещаването на Божия храм, призоваването на светиите и на нашия Ангел Хранител на помощ, честото произнасяне на Иисусовото име - всичко това е за вярващия велико оръжие в мъката, в униението, в болестта, припадението на изкушенията и на враговете. А колко малко са ония, които прибягват към тези средства за свое духовно утешение!

Бог е пожелал за Своите възлюбени, докато те са в света (тук, на земята), да пребивават в скръб, в тежести, в трудове, в оскъдица, в голота, в самота, в лишения, болести, унижения, оскърбления, в сърдечно съкрушение, в изнурено тяло, в отречение от своите сродници, в печални мисли.

Какво е скръбта по Бога и какво е световната скръб? Скръб по Бога е, когато някой скърби и плаче затова, че Божията заповед е нарушена от самия него или от другите, а скръбта от този свят е, когато някой скърби или плаче, задето са го обидили, изгубил е богатството си, или е умрял негов сродник.

Сега няма кръвно мъченичество, но има безкръвно мъченичество: оскърбяват ни, обиждат, клеветят, осъждат. Това е нужно да се търпи безропотно.

В понасянето на скърбите става явно дали нашето благочестие е истинско или лъжливо. Скърбите са като топлина пещ, в която се изпитва нашата надежда в Бога, нашата любов към Него и нашето послушание.

Когато си в гонение от врагове, чети псалмите 3, 53, 58, 142. Избери от тези псалми съответстващите за твоя случай думи и по-често си ги казвай, а когато те обхване уничието - прочети 101 псалом.

Търпящите със скръб обиждащите ги, нека да се стараят да проявяват любов към ония, от които получават огорченията, иначе търпението, несъпроводено от любов, ще се обърне в ожесточена ненавист.

(Св. Григорий Двоеслов)

Който търпеливо понася презрението, безчестенето и загубите, той може да се спаси.

За да имаш душевен мир, трябва да приучиш душата си да обича своя оскърбител и веднага да се помолва за него.

Благодари на Бога за всяка неприятност; помни, че тя ти е изпратена за твоя полза.

Ние трябва да говорим добро и да хвалим тези, които ни оскърбяват и укоряват.

Скърбите, трудностите и неудобствата в живота свързват и умъртвяват сладострастието, а снизхождението, довольството и покоят на плътта го развързват, подхранват и възвръщат.

Господ понася всички човешки немощи, не търпи само човек, който винаги роптае, и не го оставя без вразумление.

Отчаянието, малодушието и уничието, когато сме в изкушение, е гибел за душата, радост за дявола.

Във време на скръб е нужно да отвличаме мисълта си от предмета на нашата мъка и да занимаваме ума и сърцето си с молитва. Не трябва да се смущаваме от това, че в тия обстоятелства молитвата е несвършена.

Такава е общата участ на праведните - и добрите им дела се претълкуват в лоша светлина и стават причина да бъдат порицавани.

(Св. Теофан Затворник)

Посредством добрите дела, изкушенията и болестите се удостояваме с прошка на нашите грехове.

(Св. Иоан Златоуст)

Заради Бога трябва великодушно да претърпяваме студ и мраз, и непоносим зной, болест и скръб, и трудове, и обиди - и от нищо да не изпадаме в уничието и отчаяние.

(Св. Иоан Кронщатски)

Ако ги нямаше униженията и оскърбленията, не би съществувал нито един светия: който бяга от скърбите, той бяга от вечния живот. За какво бихме получили награда, ако не ни обиждаха? Тези, които ни обиждат, ние трябва да считаме за благодетели на нашите души.

Не всички са подхвърлени на безпричинни скърби, а само светиите, праведните и чистите по сърце.

Макар Господ и да прощава греховете на каещите се, всеки грях изисква очистително наказание. Например на благоразумния разбойник Сам Господ каза: днес ще бъдеш с Мене в рая, но заедно с това след тия думи на него му пребиха пищялите; а какво ли е било за него да виси на кръста три часа, само на ръцете си, с пребити пищяли? Значи, той е имал нужда от очистителното страдание.

Когато видите, че ви очернят, приемайте това като целебна кална баня.

От скръбните мисли няма никаква полза: те не ни избавят от скръбта, с нищо не ни помагат, само разстройват душата и тялото; значи - те са от бесовете и следва да ги прогонваме от себе си. А скръбните мисли се прогонват чрез принасянето на благодарение на Бога.

За скърбящите е полезно да четат житието на великомъченик Евстатий Плакида (20 септември).

Скръбта, внушавана ни от дявола, трябва да прогонваме с молитва, с четене на словото Божие, чрез общуването и душеполезните разговори с благочестиви хора. Защото скръбта, която не е по Бога, става причина на всякакво зло; и ако продължи дълго у нас, ще се превърне в отчаяние, ще направи душата пуста и унила, слаба, нетърпелива и ленива за молитва и за четене.

Който иска да се избави от вечните страшни мъки, той трябва да претърпява с благодарност тукашните скърби и несгоди, и всяка болест и злострадание, с които Господ би ни наказал по Своята премъдрост заради нашето спасение.

Когато Господ обича, него наказва; за него и допуска да търпи скърби, за да го възрадва с вечната радост.

Тукашните унижения избавят от посрамването на Страшния съд. Доколкото претърпиш клеветата тук, дотолкова ще си приготвиш ублажение там.

Всички дела, които се вършат заради Бога, са съединени със скърби.

Щастливи са тези, които Бог подготвя за вечността посредством болестите и скърбите.

За да се победят изкушенията, е необходимо вътрешното занимание.

Надеждата, че ще се видим след смъртта, прави лека раздялата в живота.

Съвременните, видимо слаби, скърби и напасти се стремят подобно на древните силни скърби и напасти да отделят човека от Христа, да унищожат на земята истинското християнство, като оставят само обвивката, за да се заблуждаваме възможно най-лесно. Слабите, но замислени и изпълнявани с адско лукавство изкушения, действат много по успешно от гледна точка на сатаната, отколкото тежките, но очевидните и недвусмислени изкушения.

Всяка непредвидена скръб да те приучва да се обръщаш към помненето на Бога - и у теб не ще оскъднеят подбудите, подтикващи към покаяние.

Молитви във време на скръб

Слава на Бога за всичко!

Господи! Предавам се на Твоята свята воля! Нека ми бъде според Твоята воля!

Господи! Благодаря Ти за всичко, което Ти е угодно да ми изпратиш!

Получавам заслуженото според делата си; помени ме, Господи, в Твоето Царство!